گۆڤارا زانستێن مرۆڤایەتی یا زانکۆیا زاخۆ
مجلة العلوم الانسانية لجامعة زاخو
Humanities Journal of University of Zakho (HJUOZ)
Vol. 6, No. 1, Part 2, pp. 176–188, Mar.-2018
hjuoz.uoz.edu.krd
p-ISSN: 2410-7557
e-ISSN: 2518-5128
journals.uoz.edu.krd

سیاسەتا دەرڤەیا حکوومەتا بێل کلنتۆنی هەمبەری رۆژهەلاتا ناڤین 1993–2001

کاروان صالح ویسی
پشکا مێژوو، ڤەکولتیا زانستێن مرۆڤایەتی، زانکۆیا زاخۆ، عێراق، هەرێما کوردستانێ- عێراق (salih.waisy@uoz.edu.krd).

وەرگرتن: 2017/01 **پەسەندکرن:** 2017/05 **بەلاڤکرن:** 2018/03 *https://doi.org/10.26436/2018.6.1.579*

پوختە:
ئەڤ ڤەکولینە شرۆڤەکرنێ ددەتن سەر سیاسەتا حکوومەتا بێل کلنتۆنی هەمبەری رۆژهەلاتا ناڤین1993– 2001. ئەڤ خواندنە، هژمارەکا بەلگەنامە، راپۆرت، ڤەکولین و نامەێن زانستی بکاردئینتن کو دبتن بۆ ئێکەم جاربیتن بۆڤەکولینەکا بڤی شێوەی هاتبن بکارئینان. ئەڤ لێڤەکولینە سیاسەتا دەرڤە یا حکوومەتا بێل کلنتۆنی بەرامبەری رۆژهەلاتا ناڤین و جهێ ویلایەتێن ئێکگرتیێن ئەمریکا وەك زلهێزا بتنێ یا جیهانێ نیشادان. حکوومەتا کلنتۆنی زۆر ب رژدی برێکا دیموکراتیکرن، یەکسانی و ئاشتیێ کاردکر ژبۆ ڤەکرنا رۆژهەلاتا ناڤین. ئێك جەمسەریا جیهانێ رێك دا ویلایەتێن ئێکگرتیێن ئەمریکا کو گوهورینەکا بەرچاڤ د سیاسەتا خۆ یا دەرڤەدا د هەمبەری رۆژهەلاتا ناڤین کرن. نەبوونا هێزەکا ب دژی سیبەرا سیاسەتا دەرڤەیا وەلاتێن زلهێز ل دەڤەرێ دگەل خودان شیانا بتنێ کو کریاران ب هەڤکاری ئەنجامبدەت، ویلایەتێن ئێکگرتیێن ئەمریکا شیان هەبوون کو بنگەهێن هێزێن خۆ ل کەنداڤێ فارسی ئامادەبکەت ژبۆ پشتەڤانیکرن، بەلاڤکرنا دیموکراتیەتێ، پراکتیکرنا سیاسەتا هێلانا بتنێ ل سەر ئێراقێ و ئیرانێ، بەرەڤ پێشڤەبرنا پرۆسێسا ئاشتیا ئەرەبی و ئیسرائیلیان. ویلایەتێن ئێکگرتیێن ئەمریکا پشکداریا خۆ د رۆژهەلاتا ناڤیندا زێدەکر داکو هەرێمێ بپارێزیت، دروستکرنا ئارامیێ، ئەڤجا ب دەستڤەهێنانا جهێ هێزا خۆ د جیهانا ئێك جەمسەریدا برێکا بەلاڤکرنا دیموکراتیکرنێ، ڤەکرنا بازارێن ئابووری و بانگەوازیا ئاشتیێ. جیهانا ئێك جەمسەری گۆرانکارێن زێدەدان ستراتیژیا سیاسەتا دەرڤەیا ویلایەتێن ئێکگرتیێن ئەمریکا و رێك دایێ پشکداریا خۆ یا لەشکەری زێدەبکەت ژبۆ ب دەستڤە هێنانا دەست پێشخەریێن سیاسەتا خۆ یا دەرڤە.

پەیڤێن سەرەکی: حکوومەتا بێل کلنتۆنی، سیاسەتا دەرڤەیا ئەمریکا، نەتەوەیێن ئیکگرتی، رۆژهەلاتا ناڤین، پرۆسێسا ئاشتیێ، ئیسرائیل، فە لستین، ئیران، عێراق، کورد وشەرێ ناڤخوییێ کوردان.

1. پێشەکی

حکوومەتا جۆرج هربرت ولکر بۆش (George Herbert Walker Bush)[1]، دروستکەرێن سیاسەتا وێ، سیاسەتا دەرڤەیا ویلایەتێن ئێکگرتیێن ئەمریکا پشتی ب داوی هاتنا جیهانا دووجەمسەری گوهورِی. سیستەمێ جیهانا سەردەم بزاڤەکا نویا سەرۆکێ ئەمریکا، بۆشێ مەزن بوو، ژبۆ ڤەدیتنا جهگرتنا وێ ڤالاهیا سیاسەتا دەرڤەیا ویلایەتێن ئێکگرتیێن ئەمریکا هێلایی د جهدا ژلایێ سیاسەتا راوەستاندنێ یا دەرڤە یا ویلایەتێن ئێکگرتیێن ئەمریکا یا شەرێ سارڤە. سەرۆکێ ئەمریکا بۆشێ باب، سیاسەتا خۆ یا دەرڤە ئێخستە د کاریدا، پشتی رژێما دکتاتۆرێ ئێراقێ کوێت داگیرکری. دویڤدا سەرۆکێ ئەمریکا یێ نوو بێل کلنتۆنی (Bill Clinton)[2]، سیاسەتا خۆ یا دەرڤە ئێخستە د کاریدا، پشتی رژێما دکتاتۆرێ ئێراقێ پێگیری ب بریارێن رێکخراوا نەتەوەیێن ئێکگرتی و ئەمریکا نەکرین دەربارەی ژناڤبرنا چەکێ کیمیاوی و بایلۆجی ل عێراقێ.

جیهانا ئێك جەمسەری بەرەڤ هندێ چوو کو ویلایەتێن ئێکگرتیێن ئەمریکا و سەرۆکێ وێ بۆشێ باب سەرکێشیا وێ بکەت. سەرۆکێ ئەمریکا جۆرج دەبلیۆ بۆشێ باب، نەد هێلا چوو مەترسیێن دژوار ب ئاسایش و ئارامیا رۆژهەلاتا ناڤین بکەڤن. وەك زلهێزا بتنێ یا جیهانێ ویلایەتێن ئێکگرتیێن ئەمریکا سەرکێشیا هێزێن نیڤ نەتەوەیی بۆ زڤراندنا ئاسایش و ئارامیا رۆژهەلاتا ناڤین کر، ئەڤجا پاراستنا ژێدەرێن پەترۆلێ یێن هەرێمێ. ستراتیژیەتا سیاسەتا دەرڤەیا ویلایەتێن ئێکگرتی بەشداریکرنا لەشکەری یا راستەوخۆ د هەرێمێدا ب کاردهێنا، د ئەنجامدا بەرەڤانی ژ جهێ هێزا خۆ، ئابووری، هەڤپەیمانێن خۆ ب دژی نەئارامیا هەرێمێ دکر. دگەل کەڤتنا جیهانا دووجەمسەری، حکوومەتا جۆرج دەبلیۆ بۆشێ مەزن، بزاڤ ژ بۆ دروستکرنا پەیوەندیێن دبلۆماسی ژبۆ دیموکراتیکرنا رۆژهەلاتا ناڤین ب رێکا بەلاڤکرنا مودێلا دیموکراسییا تورکیا (Turkish Democracy Model) [3] ل دەڤەرێ دەستپێکرن. ل دەمێ بەلاڤکرنا ئاشتی، ئاسایش، ئارامی، و

پاراستنا هناردەکرنا پەترۆلا گرنگا هەرێمێ دگەل لەشکەرێ ویلایەتێن ئێکگرتییێن ئەمریکا.

د ئەڤی لێڤەکولنێدا، دێ بزاڤ هێتەکرن کو دوڤچوونێ سەر هندێ بهێتەکرن کا چەوا حکوومەتا بێل کلنتۆنی[4]، بەردەوامیدایە سەر دویڤچوونا سیستەمێ جیهانێ یێ سەردەم د جیهانا ئێك جەمسەریدا. ژبەرکو سەرۆکێ ئەمریکا بێل کلنتۆنی بزاڤکرن کو دیمکراسیێ، یەکسانێ د رۆژهەلاتا ناڤین بەلاڤ بکەن. د هەمان پێنگاڤدا، ئەوی سیاسەتا هێلانا بتنێ (Dual Containment Policy) پراکتیکر ل سەر ئێراق، ئیرانێ و پرۆسێسا ئاشتیا ئەرەبی وئیسرائیلیان پێئێخست. حکوومەتا کلنتۆنی نە ڤیا کو ژکونترۆلکرنێ ببۆریت. لەوڕا ژی حکوومەتا بێل کلنتۆنی بزاڤ "هێدی، ب هوشیارانە"، رەفتار د گەل گوهوڕینا بارودۆخێن جڤاکی و سیاسییێن ل هەرێمێ د کرن. د بەشێ داهاتیدا، نڤیسەری بەردەوامیدایە ل سەر رۆهنکرنا خۆ ل سەردەمێ بۆشێ کور دا، ئانکو پێکولکرینە کا چەوا حکوومەتا جۆرج دۆبلیۆ بۆشێ کور، بەردەوامیدایە پێشئێخستنا سیاسەتا دەرڤە یا پشتی شەرێ سار د جیهانا ئێك جەمسەریدا.

2. حکوومەتا بێل کلنتۆنی 1993–2001

سەرۆکێ ئەمریکا یێ نوو بێل کلنتۆن، ئێکەم سەرۆکێ ئەمریکا یێ پشتی شەرێ سارە ئەوێ درێژییا وی ل سالا 1990ێ ب داوی هاتی[5]. بێل کلنتۆنی سەرۆکاتیا خۆ دەستپێکر ب رێکا دانا هزرا سەرەکی ل سەر سیاسەتا ناڤخۆیی، ب تایبەتی پێشئێخستنا سیاسەتا ئابووریا دەرڤە، و پەیوەندیێن دەرڤە یێن ئەمریکا ژبۆ پتر ڤەدیتنا رۆلێ ویلایەتێن ئێکگرتییێن ئەمریکا د چارەسەرکرنا ئاریشێن نیڤدەولەتی و هەرێمیدا. لەوڕا ژی حکوومەتا کلنتۆنی ڕۆلەکێ بەرچاڤ د پێشهاتێن سیاسی، و ئالۆز یێن رۆژهەلاتا ناڤیندا پەیدابووین چ ل ئێراقێ، ئیرانێ یان وەلاتێن دی یێن هەرێمێ ب تایبەتی د ناڤبەرا وەلاتێ ئیسرائیلێ، ئوردنێ و دەستهەلاتداریا فەلستینێدا هەبوو[6].

هەرچەوابیت، گڤاشتن ل سەر کلنتۆنی هاتنەکرن کو بەرسڤا وان ئەرکێن ب دوماهیك نەهاتین ژلایێ حکوومەتا جۆرج دەبلیۆ بۆشێ بابڤە بدەت. شەرێ ناڤخۆیێ سۆمالیا بوو ئەگەرێ هندێ کو ویلایەتێن ئێکگرتییێن ئەمریکا ب سەرۆکاتیا حکوومەتا جۆرج دەبلیۆ بۆشێ باب کارڤەدانێ دورستبکەتن[7]. ل دەمێ سەرۆکێ ئەمریکا بۆشێ باب 28,000هزار هێزێن لەشکەرێ ویلایەتێن ئێکگرتی ژبۆ کارێن مرۆڤایەتیێ بۆ سۆمال رەوانەکرین وەك بەشەك ژ سیاسەتێن وی یێن سیستەمێ جیهانێ یێ سەردەم، هێزێن پاراستنا ئاشتیێ یێن نەتەوەییێن ئێکگرتی بەری هینگێ بۆ وەلاتێ ناڤبری هاتبوون راوەنەکرن[8]. سەرۆکێ ئەمریکا یێ نوو بێل کلنتۆنی پشتەڤانیا کریارێن ویلایەتێن ئێکگرتی ل سۆمالیا دکرن. توندوتیژی و زێدەبوونا تێکچوونا بارووڎۆخێن مرۆڤایەتیێ ل سۆمالیا، گڤاشتن ل سەر هێزێن ویلایەتێن ئێکگرتی کرن کو هێزێن کۆشندە بکاربهێنیت. ل سالا1993ێ" 18 ئەمریکی د ئاگرێ شەریدا هاتنە کوشتن و کونگرێسی داخوازا ڤەکێشانا هێزێن ئەمریکا ژ سۆمالیا کر[9] .

حکوومەتا کلنتۆنی بەرسڤا وان کریاران دا ب رێکا فەرمانا رێڤەبەریا سەرۆکاتیێ یا بناڤێ پی دی دی–25(PDD-25). فەرمانا ناڤبری بەشداریا ویلایەتێن ئێکگرتی راستە و راست ب هەوا هەڤکاریا ئاسایشێ ل ژێر سەرپەرشتیا UN ڤە گرێدا. د ناڤبەرا هەلبژارتنێن دیدا، ئەڤێ فەرمانێ تێگەهێ هێلانا هێزێن یۆئێنێ رەتکر، رازیبوو ب بەشداریا ویلایەتێن ئێکگرتی د هەوێن نیڤ نەتەوەییێن UN بتنێ، ل دەمێ ئەو هەو خزمەت بەرژەوەندییێن ویلایەتێن ئێکگرتی دکەن و خالا دوماهیکا وان یا ریالست بیت ئانکو ئاشکرا بیت[10]. شکەستنا هەوا زڤراندنا هێڤیێ (Operation Restore Hope) ل سۆمال گڤاشتن ل سەر حکوومەتا کلنتۆنی کرن کو پشتەڤانیا PDD-25 کر کو ئەڤێ فەرمانا رێڤەبەریا سەرۆکاتیێ رێك نەدا حکوومەتا کلنتۆنی UNدا وەکو ئامرازەکێ گرنگ د سیاسەتا خۆ یا پشتی شەرێ ساردا بکاربهێنیت[11].

د زۆربەیا گۆتار و سیاسەتێدا، سەرۆکێ ئەمریکا کلنتۆنێ بەحسێ گرنگیا هەبوونا دابوونەریت و دیموکراتیەتا رۆژهەلاتا ناڤین دکر. پشتی ئێرشا تیرۆرستی بۆ سەر سەنتەرێ بازرگانیا جیهانێ ل سالا 1993 ل نیوویۆرك[12]، بۆمبارانکرنا بالیۆزخانا ئەمریکا ل سعودیا ئەرەبی ل سالا 1995، بۆمبارانکرنا برجێن خوبەر (Khobar Towers) ل سعودیا ئەرەبی ل سالا 1996، تەقاندنا بالیۆزحانێن ئەمریکا ل ئەفریقیا ل سالا1998 و بۆمبارانکرنا گەشتییا کۆلا ویلایەتێن ئێکگرتی(US Cole) ل بەندەرا عەدەن ل یەمەنێ. ویلایەتێن ئێکگرتییێن ئەمریکا ب سەرۆکاتیا حکوومەتا کلنتۆنی نەیا بلەز بوو ژبۆ بەرێخودانا رۆژهەلاتا ناڤین یان ئیسلامییێن توندرەو ب توندی. سەرۆکێ ئەمریکا یێ نوو تۆشی زۆر هەڤرکییێن سیاسەتا دەرڤە یێن پشتی شەرێ سار بوو. ئەڤجا لەوڕا ژی هزرا وی یا نموونەیی بو جهگرتنا سیاسەتا راوەستاندنێ ئەو بوو کو دیموکراسیێ، سەرمادارێ، ئاشتیێ، ئارامیێ و بازارێن ئازاد ل جیهانێ بەلاڤ بکەت. حکوومەتا کلنتۆنی ستراتیژیا ئاریشە ب ئاریشێ بۆ رۆژهەلاتا ناڤین ب کارهێنا نەکو هەموو ستراتیژییێن سیاسەتا دەرڤە وەکو سیاسەتا راوەستاندنا شەرێ سار ل سەرسەپاندن یان بکارهێنان[13].

3. گۆتار خواندن بۆ پەرلەمانێ ئۆردنێ

ل 26 چریا ئێکێ یا سالا1994" هەردوو وەلاتێن ئۆردن و ئیسرائیلێ "پەیماننامە ئاشتیێ د ناڤبەرا پاشایەتیا هاشمی یا

ئۆردنی و دەولەتا ئیسرائیلێدا" مۆرکر، ئەڤ پەیماننامە ژ 30 بەندان پێك د هات.ئەڤێ پەیماننامێ خویادکر کو ئەڤ پەیمانا ناڤبری دناڤبەرا وەلاتێ ئیسرائیلێ و پاشایەتیا ئۆردنێدا هاتیە دروستکرن. هەردوو وەلات پێگیرن ب ئالۆگوری و جێبەجێکرنا ئامراز و بەندێن ئەڤێ رێکەفتنێ. هەردوو لایەن دێ بریارێن پەیماننامە نەتەوەیێن ئێککگرتی و بەندێن یاسا نیڤدەولەتی ژبۆ رێڤەبرنا پەیوەندیان دناڤبەرا خۆدا ل وەختێ ئاشتییێدا جێبەجێکەن. سنوورێن نیڤدەولەتی یێ دناڤبەرا ئیسرائیل و ئۆردنێ دێ ل دویڤ ژێدەرێن سنووران یێن ل ژێر سەرپەرشتیا سەردەمێ داگیرگەها بەریتانی هاتین دانانن هێنە دیارکرن. د بوارێ ئاسایشێدا ژی، هەردوو وەلات دێ دانپێدانێ ب تێگەهشتنەکا بنەرەتی، و هەڤکارییێ د ئاریشێن گرێدایی ئاسایشێڤە کەن،دێ پەیوەندییێن ب هێز د ناڤبەرا خۆدا دروستکەن، و دێ ئاسایشا هەرێمێ پێشئێخن و ب هێزکەن[14].

هەردوو وەلات رازیبوون ب دامەزراندنا پەیوەندیێن دبلۆماسی یێن خۆرت و لێك گوهورینا بالیۆزخانەیان د ناڤبەرا خۆدا پشتی بۆرینا هەیڤەکێ ژ جێبەجێکرنا بەندێن پەیماننامە ناڤبری. هەر دوو لایەن رازیبوون ل سەر چارەسەرکرنەکا گونجای بۆ کێشا ئاڤێ، و بزاڤێن خورت بکەن ژ بۆ پێشئێخستنا پەیوەندییێن ئابووری د ناڤبەرا خۆدا [15]. د هەمان رۆژدا، سەرۆکێ ئەمریکا، بێل کلنتۆنی گۆتارەك بۆ پەرلەمانێ ئۆردنێ پێشکێشکر. سەرۆکێ ئەمریکا د گۆتارا خۆدا بەحسێ هەلویستێ خۆ ژبۆ پرۆسا ئاشتییێ، وبەردەوامبوونا پشتەڤانیا سەرکردایەتیا خۆ ژبۆ رۆژهەلاتا ناڤین دەربری. پەیماننامە ئاشتییێ خالەکا وەرچەرخانا مێژوویی بوو، ژبۆ جیهانێ، و زلهێزا بتنێ یا جیهانێ ئەمریکا مۆرکرنا رێکەڤتنێ رێك و دەلیڤە دان حکوومەتا کلنتۆنی بۆ پێشئێحستنا بزاڤا دیموکراتیەتێ ل رۆژهەلاتا ناڤین.

سەرۆکێ ئەمریکا د گۆتارا خۆدا بۆ پەرلەمانێ پاشایەتیا ئۆردنێ رژدیا خۆ بۆ مللەتێ ئۆردنی ل سەر بزاڤێن خۆ ژبۆ دروستکرن و ب دەستڤەهێنانا ئاشتییێ ل رۆژهەلاتا ناڤین دەربری. ب رێکا مۆرکرنا رێکەڤتنێ دگەل ئیسرائیلێ، خەلکێ ئۆردنێ "هێزا رەشا تیرۆرێ وتوندوتیژی رەتکر" و "رازیبوون ب سۆزەکا رووناهییێ یا لێبۆرینێ و مودرنیزمێ"[16]. پاشی کلنتۆنی د بەردەوامیدا ئاخڤتنا خۆ دا، ستایشا خۆراگریا ئۆردنێ کر ژبۆ رازیبوونا وێ ل سەر یەکسانی و تێگەهشتنێ ب رێکا دامەزراندنا پەیمانێ دگەل ئیسرائیلێ، سەرۆکێ ئەمریکا کلنتۆنی سۆزدا کو دێ ویلایەتێن ئێککگرتی بزاڤێ کەت ژبۆ دامەزراندنا وەلاتێ ئۆردنێ دجیهانگیریا جیهانێدا. کلنتۆنی ئاماژە ب هندێ دا کو "ئۆردن بتنێ نابیت"، ویلایەتێن ئێککگرتیێن ئەمریکا دێ ئالیکاریا ئۆردنێ کەت ژ بۆ پێشێخستنا وێ دبوارێ خوازیێن وێ یێن "بەرەڤانیکرنێ و ئاسایشێ، ئابووریدا[17].

بەشەك ژ سیاسەتا دەرڤەیا حکوومەتا کلنتۆنی ئەو بوو کو پێدڤیبوو، "د پرۆسا ئاشتییێ دا بەرژەوەندی و ماف بهێنە دان. لەورا ژی دڤیا ئاشتییێ ئارامی و پێشکەڤتنا ئابووری دروستکربایە. د درێژەپێدانا گۆتارا خۆدا، کلنتۆنی خویاکر "ژین دگەل دەولەتێن هەڤسنوورێن ب رێکەفتن، و ئاڤاکرنا ژیانەك باشتر ژبۆ زارۆکێن خۆ، هێڤیەك کو مە هەموویان پێکڤە گرێددەت" [18]. ئەڤە ژی شەرێ شارستانیەتێ ئەوێ دناڤبەرا زانایێن سیاسەت و پەیوەندێن نیڤدەولەتیدا هاتیە شرۆڤەکرن رەتدکەت. ب رێکا هزر دانانێ ل سەر وەکهەڤیاتیێ، سەرۆکێ ئەمریکا کلنتۆنی بزاڤکرن کو ترسان، تورەبوون، نەڤیانا د ناڤبەرا رۆژئاڤای و دابوونەریتێن جیهانا ئیسلامیدا نەهێلیت. ب رێکا ژناڤبرنا ئەڤان پێشبینیان وەکو جیاوازیێن د ناڤبەرا دابوونەریتێن ئیسلامی و رۆژئاڤاییدا، سەرۆکێ ئەمریکا کلنتۆنی بزاڤ کرن بنەرەتەکێ ل سەر پرەنسیپێن دیموکراتیەتا ئەمریکا بۆ دیموکراتیکرنا رۆژهەلاتا ناڤین دانیت.

ئەڤەژی هاتیەکرن ب رێکا رۆهنکرنا مفایێن هەڤکاریکرنێ دگەل رۆژئاڤای، و دیارکرنا ئەڤێ چەندێ کو جڤاکێ رۆژئاڤایی زۆرنە یێ جیاوازە، و د شێت مفایی ژ پەیوەندیێن لێك تێگەهشتنێ و رێزگرتنێ وەرگریت. "ل رۆژهەلاتا ناڤین، وەکو جهێن دی یێن سەرانسەری جیهانێ، ویلایەتێن ئێککگرتیێن ئەمریکا هەڤرکییێ نابینیت، ئەو هەڤرکیا دناڤبەرا وێ هێزێ یا کو نە پێگیرییێ ب شارستانیەتێ دکەت، ئەو هەڤرکیا دناڤبەرا توندرەو، ئازادیخواز، تیرۆر، ئاسایش، لێبۆرین، نە لێبۆرین، بتنێ بوون، ڤەگەریان وتێکوشان یا سەردەمێ کەڤنە یا دناڤبەرا ترس و هێڤیێدا"[19]. ترس ژ کێمبوونا نە تێگەهشتنێ هاتیە، رێزگرتن، رازیبوون، ئەڤجا دبن ئەگەر بۆ زێدبوونا تیرۆرزمێ، توندوتیژیێ د نەتەوایەتی و پراکتیکرنا ئاینیدا. سەرۆکێ ئەمریکا کلنتۆنی، دیارکر کو "هێڤی کوراتیا رهێن وەکهەڤیا مە بکاردهێنیت"، ژبۆ ئاڤاکرنا پەیوەندیێن باوەرییێ، رێزگرتنێ، ئارامیێ، هەبوونێ، و ئاشتییێ دئەڤێ جیهانا پری ئالۆزی و شەردا.

گۆتارا سەرۆکێ ئەمریکا کلنتۆنی بۆ پەرلەمانێ پاشایەتیا ئۆردنێ پەسنا ئۆردنێ کر ژبۆ دروستکرنا ئاشتییێ ل گەل ئیسرائیلێ، ب هەمان شێواز خویاکر کو ویلایەتێن ئێککگرتیێن ئەمریکا پشتەڤانیا ئۆردنێ یە د هەموو بواراندا، و هەروەسا پشتەڤانیا پرۆسەیا ئاشتییێ یا ئەرەب و ئیسرائیلیان دکەت. د هەمان بیاڤدا، داخویانیا کلنتۆنی وەلاتێن دی یێن ئەرەبی پالدان کو ل دویڤ ئاشوپێن ستراتیژیەتا ئۆردنێ بهێن. ئەڤەژی هاتە کرن ب رێکا دانانا هزرێ ل سەر ب دەستڤەهێنانا مفایان ب رێکا دروستکرنا ئاشتییێ دگەل وەلاتێ ئیسرائیلێ و هەروەسا ب رێکا پەسەندکرنا بزاڤێن ئۆردنێ بۆ دیموکراتیەتێ و رێزگرتنا بهایێ هەڤوەلاتیان. حکوومەتا کلنتۆنی کونترۆلا خۆلێن دەلیڤەیان دکر ژبۆ بەلاڤکرنا نموونەیێن سیاسەتا

خۆ یا دەرڤە یێن دیموکراتیکرنا رۆژهەلاتا ناڤین، پشتەڤانیا وێ بۆ یەکسانییێ، دیارکرنا هەستێن وەکهەڤ د ناڤبەرا رۆژهەلات و رۆژئاڤایدا. د پێنگاڤێن خۆدا، سەرۆکێ ئەمریکا کلنتۆنی پەسنا بزاڤێن ئۆردنێ کرن ژبۆ حەلاندنا تیرۆرزمێ، توندوتیژییێ و ل دەمێ بەلاڤکرنا دیموکراتیەتییێ و رازیبوونێ دا.

ژبەر نەبوونا زلهێزەکا دی د جیهانا ئێك جەمسەریدا، رێك ب سەرۆکێ ئەمریکا کلنتۆنی هاتە دان کو پالپشتیا پرۆسەیا ئاشتییێ ل رۆژهەلاتا ناڤین بەرەڤ پێشڤە ببەت. دگەل وێ لەزاتی و کارتێکرنا سەرکەفتنا هێزێن لەشکەرێ ویلایەتێن ئێکگرتییێن ئەمریکا دشەرێ کەنداڤێ فارسیدا، بەردەوامیا ئامادەبوونا وێ ل رۆژهەلاتا ناڤین د قۆناغێن پشتی شەریدا، ویلایەتێن ئێکگرتییێن ئەمریکا ستراتیژیەتا زێدەکرنا لەشکەری بکاردهێنا دا ئارمانجێن سیاسەتا خۆیا دەرڤە ل رۆژهەلاتا ناڤین وەکو ئاشتی، ئارامی و دیموکراتیکرنێ ب چەسپینیت.

4. سیاسەتا هێلانا بتنێ

ئارمانجێن سیاسەتا دەرڤەیا حکوومەتا کلنتۆنێ د جیهانا ئێك جەمسەریدا، پاراستنا جهێ هێزا خۆ، و بەشداریکرن د جیهانێدا ب رێکا" ب دەستڤەهێنانا گەشەکرنەکا خۆجه، کێم زێدەبوون، هەبوونا ئابوورەکێ ناڤخۆیی بێ کەم وکوری، پشتەڤانیکرنا سیاسەتێن دیموکراتیکرنێ، ئەڤجا ڤەکرنا ئابوورێ جیهانێ[20]. داکو حکوومەتا کلنتۆنی ئەڤان ئارمانجێن سیاسەتا خۆ یا دەرڤە ب دەستڤەبهینیت، پێدڤیبوو بەرژەوەندێن جیهانی یێن ویلایەتێن ئێکگرتییێن ئەمریکا ژ دەولەتێن خۆدی کارڤەدانێن توند (Backlash States) ب پارێزیت.

راوێژکارێ ئاسایشا نەتەوەیی یێ کلنتۆنی ئەنتۆنی لیك (Anthony Lake)، پلانا حکوومەتا کلنتۆنی ل دژی دەولەتێن خۆدی کارڤەدانێن توند د گۆڤارا کاروبارێن دەرڤە (Foreign Affairs Journal)دا ل ژێر ناڤێ هەڤرکیا دەولەتێن خۆدی کارڤەدان توند(Confronting Backlash States) پێشئێخست. د ڤەکۆلینا خۆدا لیکی خویاکریە کو دەولەتێن خۆدی کارڤەدانێن توند "پتریا جاران توند و رەتکەرن". د هەمان بیاڤدا لیك دیاردکەت کو ویلایەتێن ئێکگرتییێن ئەمریکا بەرپرسیارەتیا هەیی بەرامبەری دەولەتێن خۆدی کارڤەدانێن توند وەکو زلهێزا بتنێ یا جیهانێ بۆ پێشئێخستنا "ستراتیژیا سروشتیکرنێ، پێك هات، ب رێکا گڤاشتنێن هەلبژارتنان و دبیت ل دوماهیکێ ئەوان دەولەتێن خوەدی کارڤەدانێن توند ڤەگوهێزیت بۆ ئەندامێن پارێزگەران د جڤاکێ نیڤدەولەتیدا[21].

و درێژی پێدانا شرۆڤەکرنا خۆدا لیك رۆهنکریە ئاریشا سیاسەتا دەرڤەیا ویلایەتێن ئێکگرتییێن ئەمریکا بەرامبەری دوو وەلاتێن رۆژهەلاتا ناڤین یێن خۆەدی کارڤەندان توند ئێراق و ئیرانێ ب ئاشکرایی ئەڤەنە:ئێك ئەو مەترسی نە بۆ سەر زێدەنەکرنا چەکێ کۆمکوژ[22]. دوو" دناڤبەرا هەڤسنوورێن خۆدا هەردوو وەلاتێن خۆەدی کارڤەدان توند 65٪ بەرهەمێ پەترۆلێ ل رۆژهەلاتا ناڤین بەرهەم دئێنن. ئەڤجا ئارمانجێن سیاسەتا دەرڤەیا ویلایەتێن ئێکگرتییێن ئەمریکا بەرامبەری هەردوو دەولەتێن خۆەدی کارڤەدان توند ل رۆژهەلاتا ناڤین پێدڤیە ئەڤەبن. دروستکرنا هەڤ سەنگیەکا هێزێ یا راست ئەوا کو بەرژەوەندیێن ویلایەتێن ئێکگرتییێن ئەمریکا د ئاسایشا هەڤپەیمانێن ود ئازادیا هناردەکرنا پەترۆلێ ب بهایەکێ خوجهدا ب دەستڤەبهینیت[23].

ئێراق و ئیرانێ هەر ئێکێ ژلاییێ خۆڤە سیاسەتەکا توند هەمبەری بەرژەوەندییێن ویلایەتێن ئێکگرتییێن ئەمریکا ل رۆژهەلاتا ناڤین پەیرەودکر. ئەڤجا حکوومەتا کلنتۆنی ل ئایارا 1993ێ دەست ب سیاسەتا هێلانا بتنێ (دۆل کونتەێنمێنت" Dual Containment Policy") یا دەولەتێن کارڤەدان توند کر[24].

سەنتەرێ بهایێ گرنگیا ئەڤێ سیاسەتێ ئەڤێن ل خوارێ بوون:

1. پشتەڤانیکرنا رێکخراو و بنەماییێن دیموکراتیەتێ.
2. بەرفرەهکرنا بازارێ ئازاد.
3. چارەسەرکرنا شەران ب ئاشتیانە.
4. بەلاڤکرنا ئاسایشی ب هەڤکاری بوونێ.

لێ ل 18ئایارا 1993" مارتن ئەندیك (Martin Indyk) راوێژکارێ تایبەتێ سەرۆکێ ئەمریکا کلنتۆنی بۆ کاروبارێن رۆژهەلاتا نێزیك، باشورێ ئاسیا، ئەنجوومەنێ ئاسایشا نەتەوەیی گۆتارەك ل پەیمانگەها واشنتون بۆ سیاسەتا رۆژهەلاتا نێزیك پێشکێشکر و تێدا پلانا سیاسەتا هێلانا بتنێ شرۆڤەکر. ئەندیکی دیارکر کو ئێدی ویلایەتێن ئێکگرتییێن ئەمریکا یاریا هەڤسەنگیێ یا بکارهێنانا ئیرانێ ب دژی ئێراقێ بکارناهێنیت. پێشکەفتنا ویلایەتێن ئێکگرتییێن ئەمریکا و هەڤپەیمانێن وێ ل دەڤەرێ بۆ نموونە (مسر، ئیسرائیل، تورکیا، ودەولەتێن د ئەنجوومەنێ هەڤکاریا کەنداڤیدا سعودیا ئەرەبی، کوێت، قەتەر، بەحرەین، ویلایەتێن ئێکگرتییێن ئەرەبی (ئیمارات)، عومان دێ رێکێ دەن واشنتون بەرسنگێ هەردوو رژێمێن ئیرانێ و ئێراقێ بگریت. ویلایەتێن ئێکگرتییێن ئەمریکا پێدڤیبوو کو ئێك ژ وان رژێما بەرسنگێ یادی بگریت. ئەندیکی خویاکر ئەڤ سیاسەتە بزاڤێ دکەت ئەڤان ئەجینێدەیێن ل خوارێ بدەستڤەبهێنیت:.

1. دووپاتکرن کو بەرژەوەندێن ویلایەتێن ئێکگرتییێن ئەمریکا و هەڤپەیمانێن وێ چوو هەڤرکی ل سەر نینە.
2. ب دەستڤەهێنانا هەڤسەنگیا هێزێ ل دەڤەرێ ل دویڤ حەزا خۆ.
3. پشتەڤانیکرنا ئاشتییێ د ناڤبەرا ئەرەب وئیسرائیلیاندا.

4. هێلانا بتنێ یا هەردوو رژێمێن ئێراقێ و ئیرانێ ژلایێ سیاسی، ئابووری، لەشکەریڤە[25].

ئانکو ئەڤە رامانا هندێ دگەهینیت کو سیاسەتا دەرڤەیا حکوومەتا کلنتۆنی بەرامبەری ئیراقێ وئیرانێ د هاتە نیاسین ب سیاسەتا هێلانا بتنێ. ئارمانجا سیاسەتا ناڤبری هێلانا بتنێ یا هەردوو رژێما بوو ژلایێ سیاسی، ئابووری، ولەشکەریڤە. ویلایەتێن ئێککگرتییێن ئەمریکا ب ئەکتیڤانە مایتێکرن وبەشداریکرن د کاروبار، ئالۆزی، وئاریشێن رۆژهەلاتا ناڤیندا بۆ ماوێ 54 سالان کریە. سیاسەتا هێلانا بتنێ گوهورینەك بوو د رێکا سیاسەتا وێدا هاتیەکرن. هۆکارێن ماقویل یێن گرێدایی ب سیاسەتا هێلانا بتنێ ڤە. راستەوخۆ گرێداینە ب سێ بوویەرانڤە.

1. دوماهیکا شەرێ سار رێك دا ویلایەتێن ئێککگرتییێن ئەمریکا کو سیاسەتەکا رێك وپێك بکاربهێنیت. بەری هینگێ ئەڤ وەلاتە ژلایێ زلهێزانڤە وەك ئامراز د هاتنە ب کارئانین، دگەل چوونا ئێراقێ بۆ بلۆکێ سۆڤییەت، شاهێ ئیرانێ پەیوەندیێن خۆ دگەل ئەمریکا پێشئێخستن هەتاکو هاتیەلادان ل سالا1979ێ ژلایێ شۆرەشا ئیسلامیڤە. هەرچەوابیت، ئێدی ویلایەتێن ئێککگرتییێن ئەمریکا نەشیا وەلاتەکێ ژوان ب دژی یێ دی بکاربهێنیت ژ بۆ ب دەستڤەهێنانا ئارمانجێن خۆ یێن ستراتیژی. دگەل ژناڤ چوونا ئێکەتیا سۆڤییەت ل سالا1990ێ. ویلایەتێن ئێککگرتییێن ئەمریکا بوو زلهێزا جیهانێ، ونها هژمارەکا زۆرا هەلبژارتنا دگەل رێزگرتنا ستراتیژیەتا سیاسەتا دەرڤە د دەست دا هەبوون.

2. هۆکارێن رژدبوونا ئەنجامێن سیاسییێن (هەوا هروبایێ بیابانێ) یاکو پێ لەشکەرێ عێراقێ ژ کویتێ هاتیە دەرکرن. سەرەرای هندێ کو شەر سەرکەفتنەکا لەشکەری یا ئاشکرابوو ژبۆ هێزێن هەڤپەیمانا. بەلێ سیاسەتا پشتی ئەڤی شەری د هێتە هژمارتن ب سیاسەتەکا شکەستی ژلایێ زۆر چاڤدێرانڤە. ژبەرکو سەدام حسێنی هەر بەردەوامی دا سەر دەستهەلاتا خۆ. لێ ویلایەتێن ئێککگرتییێن ئەمریکا یا هوشیار بوو ژ کارێن رژێما سەدامی بەرامبەری بانگەشەیا وی یا چەکی. لەورا ژی بەرێ خۆدا راستیا هندێ کو دڤێت سیاسەتا ئەمریکا بهێت گوهورین ب ستراتیژیەتەکا گونجای داکو بشێت رژێما سەدامی یا هەڤرك لەنگ بکەت. د هەمان دەمدا، ئاریشێن بووینە ئەگەرێ روویدانا شەرێ ناڤبری هێشتا نەهاتبوون چارەسەرکرن، ئالۆزیێن دی ژی مینا نەئاشکراییا سیاسی، دوژمنکاریا هەرێمی، ترسیان ژ کریارێن لەشکەری، پشکینەرێێن چەکێ ناڤۆکی سەرێ خۆ راکربوو.

3. هۆکارێ دی ژی پرۆسەیا ئاشتیا ئەرەبی و ئیسرائیلیان بوو. هەر دوو وەلاتان ئیران و ئێراقێ پەیوەندیێن خورت دگەل گرۆپێن ب دژی پرۆسەیا ئاشتیێ دروستکربوون. ژلایێ خۆڤە ئێراقێ ئەڤ پەیوەندیە دگەل گرۆپێن رادیکالێن فەلستینی دروستکربوون. د بەرامبەردا، ئیرانێ بزاڤ دکرن پەیوەندیان دگەل شیعەیێن توندرەو وەکو پارتا خودێ (حزب الله) دروست بکەن. لەورا ژی حکوومەتا کلنتۆنی وەسا باوەر و هزردکر کو دێ سیاسەتا هێلانا بتنێ ب توندی شیانێن ئێراق وئیرانێ لاوازبکەتن کو هێزێن خۆ ل شامێ (سۆریا) دروست بکەن[26].

ستراتیژیا ئەندیکی ل پشت سیاسەتا هێلانا بتنێ، رامانا هندێ ددەت کو سەپاندنا گڤاشتنێن بەردەوام برێکا بایکوتکرن و هێلانا بتنێ یا هەردوو وەلاتێن (ئێراق وئیرانێ) بێیکو بزاڤ بهێتە کرن ژ بۆ بەراوردکرن و ژێکڤەکرنا وانا. ئەندێك ل گۆتارا خۆ ل بازێرێ مەدینێ ل وەلاتێ سعودی وەکو بالیۆزێ ویلایەتێن ئێککگرتی ئەمریکا ل ئیسرائیلێ دەرازینکا وێ چەندێ دیارکر یا کو حکوومەتا کلنتۆنی هزردکر کو د بەرژەوەندیێن ستراتیژییێن ئەمریکا دایە ل دەڤەرێ کو ئەو ژی ئەڤەبوون :.

1. هەبوون و ئاسایشا وەلاتێ ئیسرائیلێ.

2. ب دویڤدا بەرژەوەندیێن هەڤپەیمانێن ویلایەتێن ئێککگرتییێن ئەمریکا ل جیهانا ئەرەبی.

3. هناردەکرنا رێژەکا زۆرا پەترۆلا کەنداڤێ فارسی ب ئازادانە و بهایەکێ کێم[27].

ئاسایشا نەتەوەیی د قوناغێن پشتی شەرێ ساردا ئێدی ویلایەتێن ئێککگرتییێن ئەمریکا بەرژەوەندیێن خۆ یێن گرنگ ل رۆژهەلاتا ناڤین نە پاراستن ب رێکا پێشئێخستنا دوژمنەکێ ب دژی یادی. نەوەکو شەرێ سار بوو نوکە ویلایەتێن ئێککگرتییێن ئەمریکا هەڤپەیمانێن خۆ یێن هەرێمی بۆ نموونە مسر، تورکیا، ئیسرائیل وسعودیا ئەرەبی ب کاردهێنان ژبۆ بهێزکرنا سیاسەتا هێلانا بتنێ[28]. د درێژەپێدانا پێنگاڤێن خۆدا،ویلایەتێن ئێککگرتییێن ئەمریکا رابوو ب ئامادەکرنا بنگەهێن هێزێن خۆ یێن ئالیکار ژبۆ هێلانا دەولەتێن کارڤەدانێن توند هەین دبن کونترۆلێ ڤە. جیهانا ئێك جەمسەری رێك دا ویلایەتێن ئێککگرتییێن ئەمریکا ژ بۆ بکارهێنانا رێکا زێدەکرنا هێزا لەشکەری یا سیاسەتا دەرڤە بۆ پێشئێخستنا ئارمانجێن خۆ. ژبلی شەرێ سار ئێراق و ئیرانێ چوو زلهێزا نەبوون پشت بەستنێ ل سەر بکەن ب دژی سیاسەتێن دەرڤە یێن ویلایەتێن ئێککگرتییێن ئەمریکا ل رۆژهەلاتا ناڤین[29].

ئەمریکا نە ب دژی حکوومەتا ئیسلامیا ئیرانێ بوو هەروەسا ویلایەتێن ئێککگرتییێن ئەمریکا نەدڤیا رژێما ئیرانێ ژناڤ ببەت بەلکو ویلایەتێن ئێککگرتییێن ئەمریکا دانوستاندنا حکومەتێ دڤیا یاکو رەفتارێن ئیرانیان شرۆڤەدکەت ئانکو بێژین دڤیا دەستهەلاتا ئیرانێ رەفتارێن خۆ ب گوهورپیت. بەلێ د بەرامبەردا ئیران هەڤرکیەکا کێم و بهێز بۆ ئەمریکا دکر. ئەڤە ئاریشەکا زۆرا ئاسێ بوو ئەمریکا تۆش بوو ژبۆ هێلانا بتنێ یا ئیرانێ. هەبوونا پەیوەندییێن نورمال دگەل ئیرانێ تارادەکێ مسۆگەربوون. بەلێ ئایدولۆژیا سیاسی یا جیاوازی

دگەل ئیرانێ نە ب سناهی بۆ بهێتە چارەسەرکرن. سەرەرای ئەڤان جیاوازیێن ئاشکرا ئەڤە نە"شەرێ شارستانیەتێ"بوو. یا ویلایەتێن ئێکگرتییێن ئەمریکا ب دژی ئەو ژی توندوتیژی یە یا سکولاریزم (secularism) یان ژی یا هزرێن شیعەگەریا ئاینی بوو(30).

رژێما ئیرانێ هەڤرکیا بەرژەوەندیێن ویلایەتێن ئێکگرتییێن ئەمریکا ژ پێنچ لایەناڤە دکر کو ئەو ژی ئەڤەبوون:

1. داخوازیا دروستکرنا چەکێ ناڤۆکی دکر.
2. سپۆنسەریا تیرۆرزمێ و کوشتنێ دکر.
3. ب دژی پرۆسەیا ئاشتیا ئەرەبی و ئیسرائیلیان راوەستیابوو.
4. داخوازا ب دەستڤەهێنانا چەکێ ئێرشکرنێ دکر.
5. پەیداکرنا باروودۆخێن زۆرئالۆز دگەل یان ژبۆ هەڤپەیمانێن ویلایەتێن ئێکگرتییێن ئەمریکا ل هەرێمێ ، ب تایبەتی دەولەتێن کەنداڤێ عەرەبی(31).

بەرامبەری هێلانا بتنێ یا رژێما ئیرانێ و نەتەوەییێن ئێکگرتی پشتەڤانیا حکوومەتا کلنتۆنی نەدکر. ل جهێ ئەڤێ چەندێ دڤیا بزاڤێ بکەت ژبۆ دروستکرنا هەڤپەیمانیەکا نیڤدەولەتی ژبۆ پشتەڤانیکرنێ و هندەک گرێك د هەڤرکیکرنا ئیرانێدا ژبۆ کرینا ئامرازێن چەکی هەبوون. یا بزەحمەتە کو بەراوردیێ بێخیتە د ناڤبەرا ئالاڤێن چەکی یێن بەرەڤانیکرنێ ژخۆ و یێن دی ئەوێن د شیاندا بهێنە ب کارهێنا ژبۆ نەئارامکرنا تەناهیا هەرێمێ(32).

ژلایەکێ دیڤە تەکتیکا سیاسەتا هێلانا بتنێ یا ئێراقێ ب سەنتەرێ بریارێن نەتەوەییێن ئێکگرتیڤە گرێدایبوون و دەربرینا ژ هزروبیرێن جڤاکێ نیڤدەولەتی دکر. ویلایەتێن ئێکگرتییێن ئەمریکا ئێراقەکا دیموکراتی دڤیا و پشتەڤانیا کونگرێ نەتەوەیی یێ دەرڤە یێ ئێراقێ (کونگرێ نیشتمانی) بکەت. خرابکرنا هێلانا بتنێ یا ئێراقێ رەفتارێن سەرهشکیا سەدام حسێنی بوون دگەل پێگریکرنا رەفتاران بەرامبەری ئابلۆقەییێن ئابووری یێن یۆئێن. حکوومەتا کلنتۆنی باوەری ب هندێ هەبوو کو گەل ئێراقێ پێگری ب دورپێچێن UN کر، دێ پەترۆل هێتە هناردەکرن، دێ سەدام حسێن جارەکا دی رابیت ب نووکرنا چەکێ خۆ یێ کۆمکوژی(33).

سیاسەتا هێلانا بتنێ نەیا دووبارە بوو. حکوومەتا کلنتۆنی دزانی هەردوو رژێمێن ئێراق و ئیرانێ زۆر د جیاوازبوون و داخوازیا رێکێن ستراتیژییێن جیاواز دکرن. ئێراق رژێما سەدام حسێنی یا سکولاریزم، توندوتیژ و پشکدارییێ د کوشتنا کومەلکۆژییێن مرۆڤاندا کربوو، ب گشتی شەرخوازێ هەرێمی و نیڤدەولەتی بوو. بەلێ د بەرامبەردا ئیران کۆمارەکا ئیسلامی، ئاینی، رژێمەکا شۆرەشگێری دگەل هەستێ کلاسکی و سیاسیێ جیاواز کو پشکداری د "رەفتارێن نەیاساییدا" کربوو(34).

سیاسەتا هێلانا بتنێ مفا ژ مێژوویا هەڤرکیا نوو یا ئیران وئێراقێ وەرگرت. شەرێ ئیران وئێراقێ یێ سالێن 1980–1988ێ، بێ باوەریەکا کوور دناڤبەرا هەردوو هەڤسنوورێن رۆژهەلاتا ناڤیندا دروست کربوو. سەرکەفتنا ئێراقێ شیانێن ئێرشکرنا لەشکەرێ ئیرانێ ژناڤبربوون. د درێژەپێدانا ئەڤێ کارتێکرنێدا، شکاندنا لەشکەرێ ئێراقێ د (هەوا هرووبایێ بیابانێدا) هەروەسا شیانێن ئێرشکرنێ یێن لەشکەرێ ئێراقێ لاوازکربوون. هەروەسا پشتی ئێراقێ هەڤسنوورا خۆ یا بچووك و لاواز کوێت داگیرکری، ئەنجوومەنێ هەڤکاریا کەنداڤێ (GCC)(35) رازیبوونەکا زێدە و بهێز دیارکر ژبۆ ئالیکاریکرنا لەشکەرێ ویلایەتێن ئێکگرتییێن ئەمریکا ژ بۆ پێشکەفتنێ د گەل رۆژهەلاتا ناڤیندا(36).

سیاسەتا هێلانا بتنێ بزاڤێن سیاسەتا دەرڤەیا حکوومەتا کلنتۆنی ژبۆ دروستکرنا چارەسەریەکا نیڤدەولەتی بۆ ئێراق وئیرانێ، نەتەوەییێن ئێکگرتی بۆ یاسایکرنا بزاڤێن د هاتنە هاڤێتن ژلایێ ویلایەتێن ئێکگرتییێن ئەمریکاڤە ژبۆ "پاراستنا بەرژەوەندییێن ستراتیژی، ئارامکرنا سیستەمێ نیڤدەولەتی، بەرفرەهکرنا جڤاکێ نەتەوەییێن بەشداری د دیموکراتییێ، بازارێ ئازاد وئاشتییێدا کرین(37).

سیاسەتا هێلانا بتنێ د شیا ببەتە ژیانەك نوو یانژی بهێتە پێشئێخستن ب رێکا ئەڤان چار پێشنیازان:.

1. راگەهاندنا گوهورینا هەردوو رژێمێن ئیرانێ و ئێراقێ ل دویڤ حەزێن سیاسەتا ویلایەتێن ئێکگرتییێن ئەمریکا.
2. پشکداریکرنا خەلکێ ئێراقێ و ئیرانێ ب دژی حکوومەتێن خۆ یێن خۆدی کارڤەدان توند.
3. شرۆڤەکرنا باوەریا ئاڤاکرنا پیڤەرێن پێشڤەچوونێ بۆ پتر بەرەڤانیا ئێرشێن لەشکەری.
4. داخوازکرنا کێمتر گڤاشتنێن نەتەوەییێن ئێکگرتی ژبۆ ویلایەتێن ئێکگرتییێن ئەمریکا ل کەنداڤی.
5. بەلاڤکرنا بەرپرسیاریەتێ د دروستکرنا بریاراندا ژبۆ کەنداڤی دگەل وەلاتێن دی یێن بەشداری د ئاسایشا کەنداڤیدا دکەن، ب تایبەتی دگەل دانانا هزرا سەرەکی ل سەر سعودیا ئەرەبی، کوێت، و بەریتانیا مەزن(38).

ئانکو دشێین بێژین کو سیاسەتا هێلانا بتنێ سیاسەتا ریالیست و ب دەستڤەهێنانێ بوو. ستراتیژیەکا نە یا رژدا درێژ بوو بەلکو یا "رەسەن و بزاڤا بەرپرسیارەتیێ" بوو ژبۆ پاراستنا بەرژەوەندییێن نەتەوەیی، ئاسایش ئەمریکا و ئارامیا ئاسایشا نیڤدەولەتی و بەرفرەهکرنا جڤاکێ نەتەوەییێن بەشداری د سەنتەرێ بهایێ دیموکراتیا ئەمریکادا کرین(39).

5. جەهنەما سەر ئەردی عێراق

سەرەرای دوماهیکا هەوا هرووبایێ بیابانێ یا سالا1991، ویلایەتێن ئێکگرتییێن ئەمریکا بەرژەوەندییێن گرنك ل ئێراقێ، و رۆژهەلاتا ناڤین

ب دەستڤەدهێنان. هەر ژ دەستپێکا بوونا وێ ب زلهێزا بتنێ یا جیهانێ، ویلایەتێن ئێکگرتیێن ئەمریکا هەبوونا هێزێن خۆ یێن لەشکەری ل کەنداڤێ فارسی زێدەکرینە و بنگەهێن هێزێن خۆ ل ئەڤان وەلاتێن ئەرەبی سعودیا ئەرەبی، کوێتێ وبەحرین دامەزراندینە[40]. هەروەسا د هەمان پێنگاڤدا، لێگەرێن نوێنەراتیا ئاژانسا وزا ئوتونۆمیا نیڤدەولەتی ("IAEA" The International Atomic Energy Agency) ئاشکرا کر کو ئێراق بتنێ چەند سالەکا دویرە ژ پێشئێخستنا چەکێ ناڤۆکی یێ هاتیە قەدەغەکرن ژلایێ جڤاکێ نیڤدەولەتیڤە. ژبەر هندێ ژی کلنتۆنی پشتەڤانیا پشکینەرێن چەکێ ناڤۆکی یێن UN ل ئێراقێ کر و بەردەوامی دا ئابلۆقەیێن ئابووری ب دژی وەلاتێ ناڤبری[41].

هەر زوو پشتی کلنتۆنی دەستهەلات وەرگرتی سەدام حسێنی بەردەوامیدا ب نیشادانا نەپێگیریا خۆ بەرامبەری ئابلۆقەیێن UN و سیاسەتێن دەرڤە یێن ویلایەتێن ئێکگرتیێن ئەمریکا. ل دەمێ دەستپێکا سالا 1993ێ" سەرۆکێ بەرێ یێ ئەمریکا بۆشێ مەزن ب گەشتەکێ چوویە وەلاتێ کوێتێ رژێما سەدامی بزاڤکرن وی بکوژن. چونکی بەلگەنامێن هاتینە ڤەدیتن ژلایێ حکوومەتا ئەمریکاڤە پێشبینیا هندێ دکر کو رژێما سەدام حسێنی پلان دانابوو بۆشێ مەزن بکوژیت. د ئەنجامدا حکوومەتا ئەمریکا دڤیا کارڤەدانەك تۆند بەرامبەری ئەڤێ پلانێ بکەت. لەورا ژی ل 26حوزەیرانا1993 حکوومەتا کلنتۆنی چەندین موشەکێن گرۆز د ئێراقێ وەرکرن[42].

لدویڤ راپۆرتێن رۆژنامەڤانی، حکوومەتا کلنتۆنی پشتەڤانیا رێژەکا باش یا لەشکەری، خەلکێ مەدەنی ل باشور و باکورێ زۆنێن دژە فرینێ ل ئێراقێ ب دەستڤەهێنان. زۆنێن نەبالە فرینێ هەر ژ هەوا هروبایێ بیابانێ وەك مەبەستا پاراستنا هەڤسنوورێن ئێراقێ و پاراستنا هەڤوەلاتیێن ئێراقێ ژ رژێما سەدام حسێنی هاتبوون دروستکرن. ل سالا1994ێ، سەدام حسێنی جارەکا دن لەشکەرێ ئێراقێ هنارتە سەر سنوورێ وەلاتێ کوێتێ. لێ ئەو هێز هاتنە ڤەکێشان پشتی حکوومەتا کلنتۆنێ هێزێن خۆ یێن دەریایی، فرۆکێن شەری و 54,000 هزار لەشکەر رەوانەی کەنداڤێ فارسی کرین.

هەر ژ سالا 1993ێ، ل هەرێما کوردستانا–ئێراقێ هەردوو پارتێن سیاسیێن کوردی پارتیا دیموکراتا کوردستانێ و ئێکەتیا نیشتمانیا کوردستانێ ل باکوورێ ئێراقێ (هەرێما کوردستانێ) ب تایبەتی ل باژێرێ هەولێرێ، دەست ب شەرێ ناڤخۆیی کر لدووماهیا سالا1994. ژبەر هۆکارین دارایی ، ئایدولۆژیا جیاواز، نەشەهرەزاییا سیاسی وکارگێری ل سەر شێوازێ حکومرانیێ ل هەرێمێ، کادێران شەرێ هەردوو لایەنا بەردەوامی پێ هاتەدان. ژبەرکو دەولەتێن زلهێزێن هەرێمی وەکو ئێران،تورکیا و سوریا پشتەڤانیا ئێك ژوانا دکر ب دژی یادی. د هەمان دەمدا، چەندین کومبوون ل ژێر سەرپەرشتیا دەولەتێن زلهێز وەکو ویلایەتێن ئێکگرتیێن ئەمریکا، بەریتانیا، فەرەنسا، تورکیا،سوریا وئێرانێ دناڤبەرا واندا ل باژێرێن پاریس، دوبلن، لەندەن، تەهرانێ، دیمەشقێ و ئەنقەرە هەروەسا دناڤ ئەردێ هەرێما کوردستانێ بخۆ ژیدا ل شەقلاوا، کوسنجەق (کویێ)، پیرمام (سلاح الدین) هاتنەگرێدان. سەرەرای مۆرکرنا چەندین رێکەفتنا دناڤبەرا هەردوو ئالیاندا لێ هەردوو ئالی نەگەهشتن چارەسەریەك ئێکلاکەر[43].

ل تیرمەها 1996ێ، بارووdۆخ هاتن گوهورین ئێکەتیا نیشتمانی یا کوردستانێ رێك دا هێزێن ئێرانێ بهێن دناڤ سنوورێ وێدا ژبۆ ژناڤبرنا هێزێن پارتیا دیموکراتا کورستانا–ئێرانێ. لدەمێ ڤەگەریانێ هێزێن ئێرانێ چەکەکێ زۆر بۆ هێزێن ئێکەتیێ هێلا. لێ مایتێکرنا ئێرانێ دکاروبار و ئالۆزیێن سیاسیێن کورداندا بەردەوامی پێ هاتەدان. ل دوماهیکا تیرمەها 1996ێ، جارەکا دی ئێکەتیا نیشتمانی رێك دا هێزێن لەشکەرێ قودسا ئێرانی بهێن بارەگاییێن پارتیا دیموکراتا کوردستانا–ئێرانێ تۆپباران بکەن. دئەڤی چارچووڤیدا حکوومەتا ناڤەندی ل بەغداد راگەهاند کو 3,000 هزار سەربازێن ئێرانێ پشکداری دئەڤێ هەوێدا کربوو. دئەڤی وەختیدا هەڤسەنگیا هێزێ هاتە گوهورین د بەرژەوەندیا ئێکەتیێدا. جێگرێ سەرۆك وەزیرێن ئێراقێ تارق عەزیزی د کونفرانسەکێ رۆژنامەڤانیدا راگەهاند" مە بریاردا هەوەکا لەشکەری یا کێم رابگەهینین بۆ بەرەڤانیکرنا سەروەریا خۆ، خەلکێ خۆ و گرنگیا وان". هەروەسا عەزیزی خۆیاکر پشت بەستنا کوردان ب هێزێن جودا یێن نیڤدەولەتی بۆ وێنە ئەمریکا، بەریتانیا و فەرەنسا چوو تشت بۆ نەئینانە ژبلی"کوشتن، خرابکرن، هەڤرکی، ژدەستدانا دەلیڤەیان ژبۆ پێشئێخستن و پێشڤەبرنا بارووdۆخێن ژیانێ ل هەرێما خۆ"[44]. هەرچەوابیت" ل 13 تەباخا هەمان سال، کلنتۆنی نامەك هوشداریێ بۆ سەدام حسێنی فرێکر کو تێدا هوشداری دابوویێ هێزێن خۆ نە ڤەگوهێزیت بۆ باکورێ ئێراقێ. ل 15تەباخا 1996ێ ب پشتەڤانیا ئێرانێ هێزێن ئێکەتیێ شەر ب دژی پارتیا دیموکراتا کوردستانا ئێراقێ راگەهاند دڤیا پارتیێ ژ سەر رێکا هاملتۆن، شەقلاوا، پیرمام دەربکەت. د ئەڤێ هێرشێدا زیانەکا دژوار ب هێزێن پارتیێ کەفتن و لهندەك جهێن کێم خۆڤەکێشا. بەلێ هەر ئێکەتی ل سەر هێرشێن خۆ بەردەوامبوو. ل 17 تەباخا 1996ێ" هێزێن ئێکەتیا نیشتمانی هێرش کرە سەر دەورووبەرێن پیرمام و بڤی رەنگی مەترسی کەتە سەر بارەگایێ مەکتەبا سیاسی یا پارتیێ ل پیرمام. ئەندامێ مکتەبا سیاسیا پارتیێ (سامی عبدالرحمن) ئەڤێ چەندێ خویادکەت کو "ل شەڤا 17 تەباخا 1996ێ هێزێن ئێکەتیا نیشتمانی هێرش کرە سەر بارەگایێ مەکتەبا سیاسی یا پارتیێ و د ئەوێ شەڤێدا مە ئاهەنگا سالیادا دامەزراندنا پارتیێ دگێرا. ئەمریکا هەڤکارا ئاشتیێ

بوو دناڤبەرا مە و ئێکەتیدا. مە داخواز ژ ئەمریکا کر گڤاشتنا ل سەر ئێکەتیێ بکەت کو ئەڤێ توندوتیژییێ ب راوەستینیت و هێزێن خۆ ژ وان جهێن داگیرکرین ڤەکێشیت یان ژی هەما چوونەبیت ئیدانە بکەت. لێ ئەمریکا ئامادە نە بوو چوو تشتان بکەت"" سامی دیارکریە:" ئەز هزردکەم ژبەر هەلبژارتنێن سەرۆکاتیا خۆ ئەمریکا نەد ڤیا چوو تشتان بکەت" [45].

لەوڕا ژی ل 22 تەباخا 1996ێ مەسعود بارزانی سەرۆکێ پارتیا دیموکراتا کوردستانا ئیراقێ داخوازا ئالیکارییێ ژ سەدام حسێنی کر کو هێزێن خۆ یێن بەرەڤانیا نیشتمانیا ئیراقێ ب هنێریت ژ بۆ ئالیکاریکرنا هێزێن پارتیێ ژبۆ کونترۆلکرنا باژێرێ هەولێرێ ژبن کونترۆلا ئێکەتییێڤە. ل 28تەباخا 1996ێ جارەکا دی حکوومەتا کلنتۆنی هوشداریەك توند دا سەدام حسێنی کو هێزێ فرێنەکەتن باکوورێ ئێراقێ ل سەر داخوازیا بارزانی. بەلێ ل 31 تەباخا 1996ێ هێزێن ئێراقێ هاتن ژبۆ ئالیکاریکرنا هێزێن پارتیێ و هێرش کرە سەر هێزین ئێکەتییێ ل هەولێرێ پشتی چەند دەم ژمێرەکان هێزێن پارتیێ و ئێراقێ شیان هێزێن ئێکەتییێ ژ هەولێرێ و پتریا سلێمانییێ دەربکەن.

ژلاییێ خۆڤە جەلال تەلەبانی سەرۆکێ ئێکەتیا نیشتمانیا کوردستانێ سێ رۆژان بەری ئێرشا لەشکەرێ ئێراقێ بۆ سەر هەولێرێ، حکوومەتا کلتنۆنی ئاگەهدار کربوو کو هێزێن ئێراقێ یا خۆ ئامادەکری ئێرشێ بکەن سەر هەولێرێ. وەکو تەلەبانی خویاکری"ئەمریکا سۆزدابوو کو هێرشێ بکەن سەر هێزێن ئێراقێ. بەلێ ئەمریکا چوو بەرسڤێن توند ب دژی ئێراقێ ئەنجام نەدان". لێ تەلەبانی بێ هێڤی نەبوو ژمایتیکرنا ویلایەتێن ئێکگرتیێن ئەمریکا. هەرچەوابیت، د ئەنجامدا هێزێن ئێکەتییێ بەرەڤ وەلاتێ ئیرانێ چوون. لێ هێزێن ئێراقێ و پارتیێ نەشیا سلێمانییێ بگرتن. ژبەر هێرشا هێزێن ئێکەتی و ئیرانێ نەچار بوو خوڤەکێشتن و زڤرین جهێن خۆ ل دەوروویەرێن پیرمام و هەولێرێ. پشتی هێزێن لەشکەرێ ئیراقێ هاتینە د ناڤ ئاخا کوردستانێدا ژبۆ پشتەڤانیکرنا پارتیا دیموکراتا کوردستانێ[46]. جارەکا دی حکوومەتا کلنتۆنی 44 موشەکێن گرۆز د هێزێن ئێراقێ وەرکرن و زۆنا نەبالەفرێن ل باکوری بەرفرەھ و درێژ کر.

ئێرشا هێزێن ئیراقێ بۆ سەر هەولێرێ ئێکەم بزاڤ بوو ل دەڤەرێ هەر ژ سەر دەمێ دروستکرنا زۆنا دژە فرینێ ژلاییێ واشنتون، هەڤپەیمانێن وێڤە دناڤ ئاخا ئێراقێدا پشتی شەرێ ئازادیا کوێتێ ژبۆ پاراستنا کوردێن ئێراقێ ژ ئێرشێن رژێما سەدام حسێنی. ئێرشا ئێراقێ بۆ سەر هەولێرێ وەسا ل ویلایەتێن ئێکگرتیێن ئەمریکا دوژمنا رژێما سەدام حسێنی یا شەرێ کەنداڤی کر کو هێزێن خۆ یێن رەوانەی رۆژهەلاتا ناڤین کرین گوهوڕینێن مەزن د ناڤدا بکەت و بدروستی هەڤرکیێن دژوار بۆ سەرۆکێ ئەمریکا بێل کلنتۆنی د نیڤا هەوێن هەلبژارتنا سەرۆکاتیا وی وەلاتیدا دروستکرن. د گۆتارا خۆ یا گەشتا خۆ بۆ ناڤەراستا رۆژئاڤایێ ویلایەتێن ئێکگرتی کلنتۆنی ڕاگەهاند پێشهاتێن دەڤەرێ براستی کارتێکرنەك و ترسەکا خراب ل دەڤ ئەمریکا پەیداکریە و کلنتۆنی ئەڤ چەندە خویاکر،"من هێزێن مە یێن ئێخستین د گهورینەکا مەزن دا و ئەو نوکە یێن هاتین پر چەککرن ڤە ژبۆ بەرسڤدانا هەر هێرشەکا نەچاڤەرێکری ل دەڤەرێ". هەڤپەیمانا ئەمریکا ل رۆژهەلاتا ناڤین تورکیا ژی برێکا وەزیرا خۆ یا دەرڤە تانسۆ چیلەر ڕاگەهاند"دڤێت ئێراق راستەوخۆ هێزێن خۆ ژ باکورێ ئێراقێ ڤەکێشیت"[47].

ژلاییێ خۆڤە سەرۆکێ پەرلەمانێ ئیرانێ عەلی ناتق نۆری گۆتە پەرلەمانێ وەلاتێ خۆ "بێگومان هێرشا سەر هەولێرێ هاتیە دروستکرن ب هەڤکاری و رێك دانا واشنتون ئانکو حکوومەتا کلنتۆنی رۆهناهیا (لایتا) کەسك دابوو رژێما سەدام حسێنی کو هێرشێ بکەت سەر هەولێرێ". د هەمان دەمدا دەزگەهێ ڕاگەهاندنێ یێ فەرمی یێ ئیرانێ ئێرنا (Irna)، ژ زاردەڤێ نۆری راگەهاند "بەغداد و واشنتون خەلکێ ئێراقێ ژ بریاردانا چارەنڤیسێ خۆ قەدەغەکرینە و ئەو یێن ل ژێر فشارێ پاراستین و دیارکردڤێت لەشکەرێ ئێراقێ بهێت ڤەکێشان". ژلاییێ خۆڤە ئاخڤتنکەرێ حکوومەتا ئێراقێ ڕاگەهاند،"هێزێن مە دێ زڤرن جهێن خۆ یێن بەرێ" ئێراق دێ هێزێن خۆ ڤەکێشیت و پاشی دیارکر "چونکی سەرکردایەتیا سیاسی یا کوردی هەتا نوکە بریار نەدایە جارەکا دی دەزگەهێن کارگێری یێن هەرێما کوردستانێ بهێنە ڕاگەهاندن ڤە و دەمێ ڤەکێشانێ نەهاتیە دیارکرن"[48].

ژلاییێ خۆڤە دەزگەهێن فەرمی یێن بەرەڤانیا ویلایەتێن ئێکگرتیێن ئەمریکا ل واشنتون ڕاگەهاند پتر ژ 300 فرۆکێن شەری یێن ویلایەتێن ئێکگرتیێن ئەمریکا و 20 گەمیێن شەری راستەوخۆ ئامادەنە ئەگەر کلنتۆنی پێدڤی زانی هێزا لەشکەری یا ویلایەتێن ئێکگرتی د ئاریشێدا ب کاربهێنیت. ئاخڤتنکەرێ هێزێن دەریایی یێن ویلایەتێن ئێکگرتی تی مك گری (T. Mc Creary) ل بەحرێن بۆ رۆژنامەنڤێسان خویاکر هێزێن ئەمریکا، گەمیێن دەریایی و فرۆکێن شەری یێن جهگێر ل کەنداڤی دشێن بەرسڤا مەترسیا لڤینێن هێزێن لەشکەرێ ئێراقێ ل باکوری بدەت راستەوخۆ ئەگەر هاتە داخوازکرن. ناڤبری ڕاگەهاند"ئەم دێ شێین راستەوخۆ ب ئێك دەم ژمێرێ بەرسڤا مەترسیێن هێزێن رژێما سەدام حسێنی ل باکورێ ئێراقێ بدەین[49].

هەرچەوابیت، پشتی هێزێن لەشکەرێ ئێراقێ ژ باکورێ ئێراقێ و دەڤەرێن کوردان هاتین ڤەکێشان، حکوومەتا کلنتۆنی باوەرکر سیاسەتا دەرڤەیا ویلایەتێن ئێکگرتیێن ئەمریکا ب دژی توندوتیژیێن ئێراقێ کارکریە. زۆنێن نەفرینێ ل باکور و باشورێ کوێت، سعودیا ئەرەبی، کورد د پاراستن و دیار بوو سەدام حسێن دێ بەردەوامیێ

دەتە دەستهەلاتا خۆ. د گۆتارا خۆ یا 26 ئادارا 1997ێ وەزیرا دەرڤەیا ویلایەتێن ئێكگرتی مادلین ئۆلبرایت (Madeleine Albright) ب دلنیایی راوەستیا ل سەر سیاسەتا دەرڤەیا ویلایەتێن ئێكگرتییێن ئەمریكا هەمبەری ئێراقێ و رۆژهەلاتا ناڤین. ئۆلبرایت پشتەڤانیا ژناڤبرنا رژێما سەدام حسێنی ژلایێ ناڤخۆییڤە كر. هەروەسا دگۆتارا خۆدا خویاكر كا دێ چەوا ئێراق بیتە ئەندامەكا دروستكەر یا جڤاكێ نیڤدەولەتی برێكا دیموكراتیكرنێ، پێشئێخستنا مافێن مروڤان، رەتكرنا تیرۆرزمێ، هەڤكاربوون دگەل UN و دامەزراندنا لەشكەرەكێ بچووك[50].

هەرچەوابیت، ل سالا1997 سەدام حسێنی "جارەكا دی هەڤركیا UN كر هەتا كو پتر راستەوخۆ هەڤركیا ویلایەتێن ئێكگرتییێن ئەمریكا برێكا رەتكرنا دانپێدانا ئەندامێن ویلایەتێن ئێكگرتییێن ئەمریكا یێن لژنا تایبەتا یۆئێن UN كو ل ئامرازێن چەكێ ناڤۆكی ل جهێ گومانێ بگەرهن[51]. د بەردەوامیا ئەڤی بیاڤیدا پشتی مۆركرنا گرێبەستێن بازرگانیێ ویلایەتێن ئێكگرتییێن ئەمریكا رێك دا وەلاتێ ئێراقێ پەترۆلێ بفرۆشتن ژ بۆ خوارنێ و بمەرجەكێ ئەگەر بهێلیت لێگەرییێن چەكێ ناڤۆكی بزڤرن ئێراقێ ڤە. سەرەرای سەرهشكیا سەدام حسێنی ئەندامێن ئەنجوومەنێ ئاسایشا نیڤدەولەتی یێ UN دڤیا خۆ ژ كریارێن بكارهێنانا لەشكەری ل دژی رژێما سەدام حسێنی ل ئێراقێ بدەن پاش[52].

ل دەستپێكێ حكوومەتا كلنتۆنی نە یا ئامادە بوو ب هەڤكاری ب دژی ئێراقێ كریاران ئەنجام بدەت و دڤیا رێكێ بدەت دوبلوماسیەتێ كو بەردەوامیێ بدەتە رێڤەبرنا كورسیێ وی. ژلایەكێ دیڤە، ئەڤێ چەندێ بۆ ماوەیەكێ درێژ نە ڤەكێشا ل دەمێ رێك ب تیما لێگەریانێن UN بۆ لێگەریانا جهێن چەكێ ناڤۆكی یێ ئێراقێ نەهاتیەدان و رژێما سەدامی ب بەردەوامیەكا بهێز رەتدكر كو تیمێن گەروكێن چەكێ ناڤۆكی بچن دناڤ هندەك قەسرێن سەرۆكاتییێدا[53].

لێ ئەڤ كریارە ژلایێ سەدام حسێنی ڤە هاتیە هاڤێتن حكوومەتا كلنتۆنی پالدا ژ بۆ كریارێن هەڤكاریێ. ل كانوونا ئێكێ یا سالا1998ێ، ل دەمێ رژێما سەدام حسێنی راگەهاندنی ئێدی ئەو دگەل تیمێن یۆئێندا هەڤكاریێ ناكەت. یاریا دوبلۆماسی یا كتك و مشكی (The Cat-and-Mouse Diplomatic game) یا دناڤبەرا ویلایەتێن ئێكگرتییێن ئەمریكا ونەتەوەیێن ئێكگرتیدا ب دژی ئێراقێ ب دوماهیك هات. وپاشی ویلایەتێن ئێكگرتییێن ئەمریكا و بەریتانیا (هەوا رێڤیێ بیابانیێ Operation Fester Fox) راگەهاند یا كو تێدا بۆ ماوێ چوار رۆژان دەست ب بۆمبارانكرنا هێزێن بەرەڤانیا ئێراقێ كرین[54] . بنیاتێ ئێك جەمسەریا هێزێ شیان دان ویلایەتێن ئێكگرتییێن ئەمریكا كریاران ب دژی توندوتیژیێن ئێراقێ بێ پێدڤیبوونا هێزێن نیڤنەتەوەیی یان ترسیان دەربارەی خرابكرنا هەڤسەنگیا هێزێ یا هەرێمێ ئەوا پەیدابووی د جیهانا دووجەمسەریدا ئەنجام بدەت.

6.پرۆسێسا ئاشتیا ئەرەبی و ئیسرائیلیان

د ئەنجامێ دوماهیكا شەرێ ساردا، "بۆ ئێكەم جار هەر ژدامەزراندنا دەولەتا ئیسرائیلێ، دەرازینكا چارەسەركرنا ئاریشێن وێ دگەل ئەرەبێن هەڤسنووریێ وێ، د هەمان دەمدا، فەلستینیان دەستپێكر جهێن پێن خۆبكەن (Hyland 1999). ل 13ئەیلۆلا 1993ێ"سەرۆك وەزیرێ ئیسرائیلێ اسحق رابین (Yitzhak Rabin) [55]، سەرۆكێ رێكخراوا ئازادیخوازا فەلەستینێ یاسر عەرەفات (Yasir Arafat) [56] پەیمانا ئۆسلۆ (Oslo Accord, or First Oslo) وەكو پێنگاڤ ژبۆئاشتیا رۆژهەلاتا ناڤین مۆركر[57]. پەیمانا ناڤبری داخوازا راگەهاندنا بنەمایان ل سەر رێكخستنا حكومەتەك ئۆتۆنومی دكر[58]. گوهورینا ژ جیهانا دووجەمسەری بۆ جیهانا ئێك جەمسەری، شیان دان دانوستاندنێن ئاشتیێ یێن ئاسیێ یێن دناڤبەرا ئیسرائیلێ و ئەرەبێن هەڤسنوورێن وێدا بەرەڤ پێشڤە بچن. ئێدی ئێكەتیا سۆڤییەت نەما بێهێز كو نەتەوەیێن ئەرەبی بپارێزیت. د هەما پێنگاڤدا شەرێ كەنداڤی بۆ نەتەوەیێن رۆژهەلاتا ناڤین خویاكر كو ویلایەتێن ئێكگرتی "دشێت یان دێ شەری ل رۆژهەلاتا ناڤین كەت بێ ترس" [59].

ل دەمێ ل كانوونا دوویێ یا سالا 1993ێ، بێل كلنتۆن بوویی سەرۆكێ ئەمریكا و دەستهەلات ل كۆچكا سپی وەرگرتی. دەمێ خۆ ب هەروە نەبوراند بەلكو بەروڤاژی بزاڤكرن ژبۆ دروستكرنا ئاشتیێ دناڤبەرا ئیسرائیلێ و هەڤسنوورێن وێ یێن ئەرەب ئۆردن، لبنان و سوریێ كرن. پشتی تیرۆركرنا سەرۆك وەزیرێ ئیسرائیلێ اسحق رابین، شمعون پەرس (Shimon Peres) بوو سەرۆك وەزیرێ ئیسرائیلێ. ل دوماهیكێ پشتی هەلبژارتنێن گرتی بنیامێن نەتەنیاهو (Benjamin Netanyahu) بوو سەرۆك وەزیرێ نوو یێ ئیسرائیلێ. پشتی دانوستاندن دناڤبەرا ئیسرائیلێ و رێكخراوا ئازادیخوازا فەلستینی "فەتح" ب هاریكاریا ویلایەتێن ئێكگرتی دەستپێكری ئیسرائیلێ هێزێن خۆ یێن لەشكەری ژ باژێرێ خلیل (Hebron) یێ فەلستینی ڤەكێشان. پشتی ئیسرائیلێ هێزێن خۆ ژ باژێرێ خلیل ڤەكێشاین هێدی هێدی پرۆسێسا ئاشتیێ ل رۆژهەلاتا ناڤین هاتە جێبەجێكرن. ل سالا1996ێ وەزیرێ دەرڤە یێ بەرێ یێ ویلایەتێن ئێكگرتییێن ئەمریكا هێنری كسنجەر ڤەكۆلینەك نڤیسا بوو، و تێدا خویاكر كو دڤێت ئیسرائیلی و فەلستینی كاربكەن داكو بگەهن دوماهیك دانوستاندن.

ل 6تەباخا سالا1997ێ، د گۆتارەكێدا وەزیرا دەرڤەیا ویلایەتێن ئێكگرتییێن ئەمریكا مادلین ئۆلبرایت راگەهاند تیرۆستان ل ساتە وەختێن گەشەكرنا پرۆسێسا ئاشتیێ ل رۆژهەلاتا ناڤین سەرهلدان.

لێ تیرۆرزم پرۆسا ئاشتیا رۆژهەلاتا ناڤین د گەشەکرنا وێدا کێم ناکەن، ویلایەتێن ئێکگرتی ب نەگوهورینەکا بلەز دێ بەردەوامبیت ل سەر سۆزا خۆ ژبۆ ئاسایشا ئیسرائیلێ. د هەمان پێنگاڤدا وەزیرا دەرڤە یا ئەمریکا مادلین ئۆلبرایت خویاکر " دڤێت ئەم برێکا بەردەوامبوونا شەرێ ل سەر تیرۆرێ بەرسڤا وان بدەین یێن شەر ل دژی ئاشتیێ ڕاگەهاندنی تێبگەهین کو ئاشتیا دەرڤە و شەرێ تیرۆرزمێ نە ژێك جوودایە بەلکو بەروڤاژی هەردوو ب نیڤ خەباتێ وەکهەڤ دکەن. ئەم نەشێین ب ئێکێ سەرکەڤین ئەگەر ئەم ب سەر هەردووکان نەکەڤین. رێکا ل بەراهیێ زۆر بزەحمەتە لێ گەشت بۆ ڤێ مەبەستێ بەری هینگێ هاتیە دروستکرن "[60].

د دویڤدا د گۆتارا خۆدا وەزیرا دەرڤەیا ویلایەتێن ئێکگرتییێن ئەمریکا، ئۆلبرایت بزاڤکرن کو ل دویڤ پەیماننناما ئۆسلۆ هەروەسا دگەل رەخەکێ ستراتیژیا هێنری کسنجەری بۆ دامەزراندنا "مەرجێن دانوستاندنێن بەردەوام" بچن. ل 28 چریا ئێکێ یا سالا 1998ێ سەرۆکێ ئەمریکا کلنتۆنی هەڤرکیێن پشتەڤانیکرنا "مەرجێن دانوستاندنێن بەردەوام " هەلگرتن ئەو ژی برێکا مۆرکرنا پرۆتۆکولا وایی ریڤەر (Wye River Memorandum) یا کو ژلایێ سەرۆك وەزیرێ ئیسرائیلێ بنیامێن نەتەنیاهو، سەرۆکێ رێکخراوا ئازادیخوازا فەلستینێ "فەتح" یاسر عەرەفات و ب چاڤدێریا پاشایێ ئوردنێ پاشا حسێنی هاتیە مۆرکرن. پرۆتوکولێ وایی ریڤەر ئاستەنگێن ئاشتیێ شکاندن، دەرازینکەك بۆ دوماهیك قوناغا ئاشتیێ دامەزراند و سەرۆکێ ئەمریکا سۆزدا پشتەڤانیا بزاڤێن هەردوو لایەنان بکەت" [61].

ل دویڤ هزرێن حکوومەتا کلنتۆنی ئەڤ لێك تێگەهشتنا وایی ریڤەر باشبوو ژبۆ ئاسایشا ئیسرائیلێ. وەکو هاتیە دیتن د دانوستاندنا دا دەستهەلاتداریا فەلستینێ پێگریەکا بهێز کربوو. فەلستینیا هەڤکاریا ئاسایشێ یا بەردەوام، پلانەکا بهێز ب دژی تیرۆرستا پێك هێنا و هەروەسا پشتەڤانیا ژێرخانەیا ئابووری ژیکر. چونکی ئەڤ لێك تێگەهشتنە باش بوو ژبۆ بەرژەوەندیێن ئابووری وسیاسی یێن فەلستینیان. ب گرنگیڤە دەڤەرێن دبن دەستهەلاتا دەستهەلاتداریا فەلستینیانڤە بۆ نێزیکی 40٪ ل کەنارێ رۆژئاڤای بەرفرەهکرن. هەروەسا دەلیڤەیێن ئابووری یێن نوو ژبۆ خەلکێ فەلستینێ د گەل فرۆکخانە و زۆنێن پێشەسازیێ پەیدادکرن. دەڤەرێن دناڤبەرا کەنارێ رۆژئاڤای، غەزە و بەندەرێ دەریایی دوەختیدا ئارامکرن. شیان دان خەلکێ فەلستینێ پیچەکێ ب سناهی هەناسێ بدەن ومفایی ژ شینکاتیێن ئاشتیێ وەرگرن. یا ژهەموویێ گرنگتر، دبیت ئەڤ لێك تێگەهشتنە زۆرباش بیت ژبۆ پرۆسێسا ئاشتیێ خۆبخۆ ژی. بۆ ماوێ هەژدە هەیڤان باروودۆخ تا رادەکێ بەرەڤ باشیێ چوون، تاوانبارێن بێ باوەرییێ، نە تێگەهشتنێ و ترسێ زۆر کێم بوون. لەوڕا ژی دهاتە گۆتن کو خەلکێ ئاسایێ ئیسرائیلێ و فەلستینێ دشیان ئاسانی ببنە هەڤکیڤێن پێکڤەژیانێ ئانکو ب ئازادی وبێ ترس دگەل ئێك بژین ل دەڤەرێ[62].

ل ڤێرێ پێدڤیە ئاماژە ب هندێ بدەین کو دەزگەهێ هەوالگیریا ئەمریکا (سی ئایی ئەیی- CIA) ب درێژاهیا بەشداریا ئەمریکا ل رۆژهەلاتا ناڤین هەڤالبەندەکێ بهێزێ بێ دەنگ بوو دگەل هەوالگیریا ئیسرائیلێ (مووساد) وییێن دی ئەوێن بەشداری د خەباتێدا ژبۆ ئاشتی و ئاسایشا هەرێمێ دکرن. ل ڤێرێ نڤیسەری ئاماژە ب پەیڤا "بێ دەنگ" دا. ژبەرکو سرۆشتێ کاراکرنا ویلایەتێن ئێکگرتییێن ئەمریکا رێك نەدا بەشداریا وێ بهێتە ئاشکراکرن. ل وێری هندەك هەبوون ئەوێن زۆر حەزدکر ،دڤیان و ئەرکێ ئەمریکا بزانن ب کارەسا تڤە، ل وێرێ هندەکا ژی هزر بتەحلیەڤە د دانان سەر ژبەرکو ئەڤ پێزانینە ب داشکاندبوون.

پرۆسێسا ئاشتیا ئەرەبی و ئیسرائیلیان زۆر گرنگ بوو ژبۆ سیاسەتا دەرڤەیا ویلایەتێن ئێکگرتییێن ئەمریکا یا پشتی شەرێ سار. گرنگترێن ئارمانجێن سیاسەتا دەرڤە یا ویلایەتێن ئێکگرتییێن ئەمریکا یا پشتی شەرێ سارل رۆژهەلاتا ناڤین دروستکرنا ئاشتی، ئاسایش و هەبوونا دیموکراسیێ بوون داکو ویلایەتێن ئێکگرتییێن ئەمریکا ئەڤان ئارمانجێن ل سەری ئاماژە پێ هاتیە دان بدەستڤە بهێنیت دڤیا ئەمریکا دلنیابا کو ل دەڤەرێ ئاشتیا ئەرەبی و ئیسرائیلیان یا پەیدابووی. دگەل هەبوونا بنگەهێن لەشکەرێ ویلایەتێن ئێکگرتییێن ئەمریکا ل رۆژهەلاتا ناڤین و رۆلێ سەکردایەتیا وێ د هەوا هروبایێ بیابانێدا، ویلایەتێن ئێکگرتییێن ئەمریکا شیان هەبوون بەرەڤ پێشڤە بجیت، پشتەڤانیا گوهوڕینا ل رۆژهەلاتا ناڤین و پرۆسێسا ئاشتیا ئەرەبی وئیسرائیلیان بکەت. بارودۆخێن جیهانا دووجەمسەری ویلایەتێن ئێکگرتییێن ئەمریکا کرە "مللەتەکێ ئێکگرتی" [63].

7. ژێدەر و پەراوێز

1- جۆرج هربرت ولکر بۆش (George Herbert Walker Bush)، یان ژی بۆشێ باب درێزبەندا 41ێ دایە د لیستا سەرۆکێن ویلایەتێن ئێکگرتییێن ئەمریکادا. ناڤبری دناڤبەرا سالێن 1989تا1993ێ دەستهەلات ل ویلایەتێن ئێکگرتییێن ئەمریکا کریە، و بۆش سەرب پارتا کۆماریانڤە بوو. ل دەمێ ل سالا1989ێ؛ بۆشێ باب بووی سەرۆکێ ویلایەتێن ئێکگرتییێن ئەمریکا، بناغێ هێزا جیهانێ هاتبوو گوهورین. بۆ پتر پێزانینا ل دۆر حکومەتا ناڤبری بنێرە ئەڤی ژێدەرێ هاتیە دیارکرن
William A. Degergorio. (2013). *The Complete Book of U.S. Presidents*, The Barricade Books Inc: U.S.A, p. 703.

2- وێلیەم چڤرسۆن کلنتۆن (William Jefferson Clinton)، یێ ناڤدار ب بێل کلنتۆن ،سەرۆکێ 42ێ یێ ویلایەتێن ئێکگرتێن ئەمریکایە. ناڤبری دناڤبەرا سالێن 1993تا2001ێ دەستهەلات ل ئەمریکا کریە. کلنتۆن سەر ب پارتا دیموکراتڤەیە بنێرە: Ibid, p754.

-3 مودێلا دیموکراسییا تۆرکیا ئەو جۆرێ ئازادی، رادەربیرنیێ و دیموکراسیێ بوو یاکو لدەڤ هزرێن ولایەتێن ئێکگرتێن ئەمریکا نەدهاتە دیتن یان پەیرەوکرن دناڤ جوو دەولەتێن رۆژهەلاتا ناڤین دا.

-4 بۆ پتر پێزانینا ل دۆر حکومەتا ناڤبری بنێرە ئەڤێ ژێدەرێ هاتیە دیارکرن William A. Degergorio, *The Complete Book of U.S, p.756.* :

5- Manning, R. & Clawson, P. (1997). The Clinton Doctrine. *Asian Wall Street Journal* 31, pp. 1-4.

6- Ohaegbulam, F. U. & Ohaegbulam, F. U. (1999). *A Concise Introduction to American Foreign Policy*. Peter Lang, p 49.

7- Papp, D. S., Johnson, L. K. & Endicott, J. E. (2005). *American Foreign Policy: History, Politics, and Policy*. Pearson Longman, p.208.

8- Melanson, R. (2005). American Foreign Policy since the Vietnam War. *The Search for Consensus from Richard Nixon to George W. Bush,* p242 .

9- Papp, D. S., Johnson, L. K. & Endicott, J. E. *American Foreign Policy, p.211.*

10- Melanson, R. American Foreign Policy since the Vietnam War, p243.

11- Manning, R. & Clawson, P. The Clinton Doctrine, p.2.

-12 هەژی یە بێژین دڤێ هێرشێدا شەش کەس هاتبوون گوژتن و سەد دێن دی هاتبوون بریندارکرن. بۆ پتر پێزانینانن بنێرە ئەڤان راپورتێن هاتین دیارکرن ل خۆاریێ:.

CNN. 1993. 1993 World Trade Center Bombing Fast Facts (Online) http://edition.cnn.com/2013/11/05/us/1993-world-trade-center-bombing-fast-facts/(26 February 1993); *Allan Tanenbaum.1993.* 1993 World Trade Center Bombing **(**Online**)** https://www.911memorial.org/1993-world-trade-center-bombing (26 February 1993).

13- Gerges, F. A. (1999). *America and Political Islam: Clash of Cultures or Clash of Interests?* : Cambridge University Press, p.96.

14- Manning, R. & Clawson, P. The Clinton Doctrine,p.2.

-15 بۆ پتر پێزانینا ل سەر پەیمانناما ناڤبری بەرێ خۆبدە ئەڤێ ژێدەرێ ل خواریێ:.

Israeli Ministry of Foreign Affairs.1994. Treaty of Peace Between the State of Israel and the Hashemite Kingdom of Jordan (online) http://www.mfa.gov.il/mfa/foreignpolicy/ peace/guide/ pages/israel-jordan%20peace%20treaty.aspx (26 October 1994); Hertz, Eli. E. (2013). Arab-Israeli Peace Agreements, *Myths and Facts*.

16- Clinton, William. J Bill. (1994). Remarks to the Jordanian Parliament in Amman, Jordan (Online) http://www.presidency.ucsb.edu/ws/?pid=49373 (26 October, 1994).

17- Ibid.

18- Ibid.

19- Ibid.

20- Melanson, R. American Foreign Policy since the Vietnam War, p. 244.

21- Indyk, M. (1993). The Clinton Administration's Approach to the Middle East. *Speech to Soref Symposium, Washington Institute for Near East Policy*, hlm. Pp. 45-53

22- Mirhosseini, S. M. 2014. Evolution of Dual Containment Policy (the Policy of Clinton's Administration-Clinton's Doctrine) in the Persian Gulf. *Sociology and Anthropology* 2(3): pp. 106-112.

23- Indyk, M. The Clinton Administration's Approach , pp. 45-53.

24- Ibid, pp. 45-53.

25- Indyk; Mraz, J. L. (1997). Dual Containment: Us Policy in the Persian Gulf and a Recommendation for the Future. DTIC Document, p.15.

26- Ibid; Ibid.

27- Indyk; Mraz, J. L. & Mccallen, J. P. (1996). Dual Containment in the Persian Gulf: Strategic Considerations and Policy Options. DTIC Document, p. 20.

28- Clawson, Patrick & Freeman, Chas. (1997). Dual Containment: Revive It or Replace It?, The Washington Institute for the Middle East Policy, Policy Analysis Report (290), 18 December 1997, p.2.

29- Indyk, M. (1993). The Clinton Administration's; Lake, A. 1994. Confronting Backlash States. *Foreign Affairs,* pp. 45-55.

30- Mraz, J. L. Dual Containment; Edwards, A. (2013). A Neoclassical Realist Analysis of American 'Dual Containment'policy in the Persian Gulf: 1991-2001. Tesis London School of Economics, p42..

31- Mraz, J. L. Dual Containment, .

32- Ibid; Mirhosseini, S. M. Evolution of Dual Containment.

33- Ibid; Riedel, Bruce . (1998). U.S. Policy in the Gulf: Five Years of Dual Containment, The Washington Institute for the Middle East Policy, Policy Analysis Report.

34- Mraz, J. L. & Mccallen, J. P. Dual Containment in the Persian Gulf.

-35 The Gulf Cooperation Council "GCC": ل ئایارا 1981ێ ل ریاز وەلاتێ سعودی هاتیە دامەزراندن. GCC هەڤپەیمانیەکا ئابووری، و سیاسی یە ژ شەش وەلاتێن ئەرەبی کو ئەوژی سعودی، کوێت ویلایەتێن ئێکگرتێن ئەرەبی (ئیمارات)، قەتەر، بەحرین، و عومان پێکدهێت، بنێرە: Sirhan Dobail Mohammad Al-Otaiby,The Gulf Cooperation Council: a study of the political elites' perceptions of the need for cooperation among the Arab Gulf States; 1975-1981. Ph.D. thesis. University of Exeter,(1990); Ayman Saleh Al-Barasneh. United States Foreign Policy towards the Gulf Cooperation Council Countries (GCC)2001-2008: Searching for Stable Security Framework, Ph.D. thesis, the University of Leicester,(2015)

36- Indyk, M. (1993). The Clinton Administration's; Lake, A Confronting Backlash States, The Washington Institute for the Middle East Policy, Policy Analysis Report.

37- Lake, A Confronting Backlash States.

38- Clawson, Patrick & Freeman, Chas.. Dual Containment.

39- Mraz, J. L. Dual Containment.

40- Nuechterlein, D. E. (2001). *America Recommitted: United States National Interests in a Restructured World*. University Press of Kentucky.

41- Papp, D. S., Johnson, L. K. & Endicott, J. E. *American Foreign Policy*.

42- Hyland, W. (1999). *Clinton's World: Remaking American Foreign Policy*. Greenwood Publishing Group; Edwards, A. A Neoclassical Realist Analysis.

43- Gunter, M. M. 1996. The KDP-PUK Conflict in Northern Iraq. *The Middle East Journal* 50(2): 224-241.

44- Ibid, pp. 224- 241.

45- Abdul-Rahman, Sami. (2000). The Kurdish Experience in Iraq, America Television Program Frontline. The United States. Interview, (25 January 2000).

46- Ousta, Mohammed Omer. 2009. Kurds Again A Pawn in US Power play (Online) http://kurdsandusa.blogspot.com (31 August 2009).

47- Ibid.

48- Ibid.

49- Ibid; Hendrickson, R. C. (2004). Clinton, Bush, Congress and War Powers: A Comparative Analysis of the Military Strikes on Iraq and Bin Laden. *texte d'une conférence prononcée le*, hlm.

50- Albright, Madeleine K.. (1997). Preserving Principle and Safeguarding Stability: United States Policy Toward Iraq (online) http://secretary.state.gov/www/statements/970326.html (26 March 1997).

51- Gerges, F. A. *America and Political Islam, p.50.*

52- Edwards, A.A Neoclassical Realist Analysis, p.46..

53- Gerges, F. A. *America and Political Islamm p51.*

54- Melanson; Hendrickson, R. C. Clinton, Bush, Congress and War Powers.

55- ناڤبری دووجاران بوویە سەرۆك وەزیرێ ئیسرائیلێ جارا ئێکێ ژ سالا 1974تا1977، و جارا دوویێ ژ سالا 1992تا هاتیە کوشتن ل سالا 1995 ژلایێ کەسەکێ ئیسرائیلی ڤە.

56- هەروەسا سەرۆکێ دەستهەلاتداریا فلستینێ بوو ژ 5تیرمەها1994تا 11چریا دوویێ یاسالا1994.

57- بۆ پتر پێزانینان بەرێ خۆ بدە ئەڤی ژێدەرێ هاتیە دیارکرن:.

Oslo Accord (Oslo I). (1993). Declaration of Principles on Interim Self-Government Arrangements, The United States, Washington. DC, (13 September 1993).

58- Barak, O. 2005. The Failure of the Israeli–Palestinian Peace Process, 1993–2000. *Journal of Peace Research* 42(6): 719-736.

59- Gerges, F. A. *America and Political Islam, p51.*

60- Albright, Madeleine K.. (1997). The Israeli-Palestinian Peace Process (Online) http://www. state. gov/www/statements/970806.html (6 August 1997).

61- Clinton, William. J Bill. (1998). Remarks at the Wye River Memorandum Signing Ceremony (Oneline) http://www.presidency.ucsb.edu/ws/?pid=55134 (28 October 1998).

62- America-Israeli Cooperative Enterprise. 1998. Bill Clinton Administration : Remarks at the Wye River Memorandum Signing Ceremony (Oneline) http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/USIsrael/Clinton _Peace19.html (28 October 1998); Woolsey, R. J. 1994. Challenges to Peace in the Middle East. *address to the Washington Institute for Near East Policy* , pp. 5-7.

63- Melanson, R. American Foreign Policy since the Vietnam War, p.248.

سياسة حكومة الرئيس الامريكى بيل كلنتون تجاه الشرق الاوسط خلال فترة 1993– 2001

الملخص:

تلقي هذه الدراسة الضوء على سياسة حكومة الرئيس الامريكى بيل كلنتون تجاه الشرق الاوسط خلال فترة 1993– 2001، ويعتمد البحث في مادته العملية على عدد من الوثائق و التقارير الدراسات و الاطارح العلمية و على مايبدو فانها ستكون اول الدراسات من هذا النوع تجري حول هذا الموضوع. كتناول الدراسة سياسة الولايات المتحيدة الامريكية تجاه منطقة الشرق الاوسط و دورها تقطبى وحيد في العالم. فكانت حكومة بيل كلنتون تعمل بجهد للانفتاح على المنطقة من خلال نشر الافكار الديمقراطية والمساواة والسلام، وان نظام القطب الواحد في العالم سمحت لها باحدات تغييرات ملحوظة في سياساتها تجاه الشرق الاوسط. وامام عدم وجود ندّ قوي لها في سياساتها الخارجية اضطرت الدول الى التكييف مع سياسات امريكا الخارجيية. ان النشر القواعد الامريكية في منطقة الخليج الفارسي أناحت لها بتنفيذ سياساتها حول دعم الدول الصديقة في المنطقة ونشر الافكار الديمقراطية وتطبيق سياسة الاحتواء على كل من العراق وايران وادافة عملية السلام العربية–الاسرئيلية لقد حاولت الولايات المتحدة الحفاظ على الامن في المنطقة والحفاظ على موقعها نظام في القطب الواحد من خلال من نشرالافكار الديمقراطية والسلام وفتح الاسواق الخارجية، وان عالم ذوالقطب الواحد سمحت لامريكا باحدات تغيرات في ستراتجية سياساتها الخارجية والعمل على انجاح مبادراتها في السياسة الخارجية.

الكلمات الدالة: حكومة بيل كلينتون، سياسة الولايات المتحيدة الامريكية، الولايات المتحدة، الشرق الأوسط، عملية السلام، إسرائيل، فلسطين، إيران، العراق، الأكراد ونزاعاتهم الداخلية.

The United States of America Foreign Policy in the Middle East through Bill Clinton Presidential Period between 1993 and 2000

Abstract:

This article depicts the United States of America Foreign Policy in the Middle East through Bill Clinton presidential period between 1993 and 2000. This article has used some documents, reports, articles and secondary sources that are used for the first time for such a study. The Clinton administration foreign policy towards the Middle East is elaborated the United States of America's position as a sole superpower of the world. The Clinton administration determined by democratizing, equality and peace attempted to open the Middle East. The unipolar world allowed the United States to visibly change its foreign policy with the aim of managing with the Middle East political state of affairs. The lack of having power against the shadow of superpower foreign policy in the region to corporate actions with the only capable power gave the United States of America to have abilities to open its armed forces centers in the Persian Gulf to shore up and contribute democratization, practice Dual Containment policy on Iraq and Iran, and develop the peace process of Arabs and Israelis. The United States increased its involvement in the Middle East to protect the region, generate stability, so acquired its position power in the unipolar world by distributing democratization, opening free markets and advocating peace process. The unipolar world has given increasing changes to the United States of America foreign policy strategy and allowed increasing its armed forces involvement to obtain its foreign policy initiatives.

Keywords: Bill Clinton's Governate, America Foreign Policy, United States, Middle East, Peace Process, Israel, Palestine, Iran, Iraq, Kurds and their Internal Conflict.